

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ У РАЗІ ПРОВЕДЕННЯ АНТИТЕРОРИСТИЧНИХ ОПЕРАЦІЙ

Колесник С. П.

У статті проаналізовано зарубіжний досвід щодо протидії тероризму правоохоронними органами при проведенні антитерористичних операцій. Встановлено, що в зарубіжних країнах функції щодо організації та проведення антитерористичних операцій покладаються не тільки на правоохоронні органи, а й на спеціальні служби. Визначено, що правоохоронні органи зарубіжних країн у протидії тероризму та проведенні антитерористичних операцій співпрацюють із приватним сектором, громадськими організаціями та громадськістю. Доведена необхідність у розширенні міждержавної взаємодії та взаємодопомоги у сфері боротьби з тероризмом, обміну інформацією щодо терористичних організацій, співробітництва між судовими та правоохоронними органами щодо розслідування злочинів, пов'язаних з тероризмом.

Ключові слова: тероризм, правоохоронні органи, антитерористична операція, зарубіжний досвід.

В статье проанализирован зарубежный опыт по противодействию терроризму правоохранительными органами при проведении антитеррористических операций. Установлено, что в зарубежных странах функции по организации и проведению антитеррористических операций возлагается не только на правоохранительные органы, но и на специальные службы. Определено, что правоохранительные органы зарубежных стран в противодействии терроризму и проведении антитеррористических операций сотрудничают с частным сектором, общественными организациями и общественностью. Доказана необходимость в расширении межгосударственного взаимодействия и взаимопомощи в сфере борьбы с терроризмом, обмена информацией о террористических организациях, сотрудничества между судебными и правоохранительными органами по расследованию преступлений, связанных с терроризмом.

Ключевые слова: терроризм, правоохранительные органы, антитеррористическая операция, зарубежный опыт.

The article analyzes foreign experience of law enforcement agencies in conducting anti-terrorist operations. It is established that in foreign countries the functions of organizing and conducting anti-terrorist operations are entrusted not only to law enforcement agencies but also to special services. It has been determined that law enforcement agencies of foreign countries cooperate with the private sector, public organizations and the public in counter-terrorism and counter-terrorism operations.

The most promising directions are identified and interaction with relevant anti-terrorist organizations and institutions is ensured: UN, EU, NATO, OSCE, Council of Europe, Organization of American States, African Union, Association of Southeast Asian Nations, Association of Regional Cooperation Asia and the Shanghai Cooperation Organization.

It is established that, in fulfilling its commitments, Ukraine is a party to all international conventions and protocols governing various aspects of counter-terrorism operations. In particular, the Verkhovna Rada of Ukraine ratified the European Convention

for the Suppression of Terrorism, the International Convention for the Suppression of Bomb against Terrorism, the International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism, the Council of Europe Convention on the Prevention of Terrorism, and others.

An example of long-term cooperation on counter-terrorism is US engagement with European Union countries, namely France, Germany and the United Kingdom, which has been expanding since 2001, when the George W. Bush Administration signed a key agreement with the EU Police Service (Europol). The agreement provided an opportunity to exchange strategic and technical information on counter-terrorism, money laundering, illegal drug, nuclear, radiological and human trafficking. In addition, an interesting aspect is the decision by the US State Department to use the professional knowledge of counter-terrorism staff and to direct them to a special program aimed at law enforcement and ordinary citizens alike.

The necessity of expanding interstate cooperation and mutual assistance in the sphere of combating terrorism, conducting anti-terrorist operations, exchange of information on terrorist organizations, cooperation between judicial and law enforcement agencies in investigating terrorist offenses has been proved.

Key words: terrorism, law enforcement agencies, anti-terrorist operation, foreign experience.

Постановка проблеми та її актуальність. Зростання терористичної активності в останні роки та її наслідки гостро ставлять питання як про підвищення заходів щодо боротьби з цією глобальною загрозою, так і про розробку стратегії й тактики такої боротьби. Щораз вища роль міжнародних терористичних угруповань спонукає до висновку про те, що ефективна протидія тероризму і, в кінцевому результаті, його знешкодження неможливі без широкого співробітництва держав, які є його жертвами, в тому числі й потенційними.

Наразі вивчення сутності та особливостей терористичних загроз активізувалося, як у країнах, що зазнали терористичних нападів, так і в державах, котрі усвідомлюють його потенційну небезпеку. Боротьба з тероризмом та проведення операцій щодо протидії йому є нагальним завданням не лише державних органів, інституту громадського суспільства, а й особливо - правоохоронних органів. Ефективність протидії терористичній діяльності зумовлена якістю законодавчого забезпечення, наявністю оптимальних технологій протидії та правильною побудовою системи органів, що мають її реалізовувати, а тому зарубіжний досвід є вкрай важливим для України, з точки зору як пошуку своєї найбільш ефективної моделі протидії, так і об'єднання зусиль з провідними розвинутими країнами в цьому напрямку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На доктринальному рівні окремі аспекти вивчення зарубіж-

Колесник С. П., 2019

Протидія злочинності: проблеми практики та науково-методичне забезпечення

ного досвіду по протидії тероризму та практики її застосування правоохоронними органами під час проведення антитерористичних операцій були предметом дослідження багатьох науковців, зокрема: О.М. Бандурки, І.П. Голосніченка, В.Л. Грохольського, Є.В. Додіна, В.В. Коваленка, В.К. Колпакова, А.Т. Комзюка, В.В. Крутова, В.А. Ліпкана, О.М. Литвинова, Є.Л. Стрельцов, М.І. Хавронюка, О.О. Юхно, О.Н. Ярмиш, С.С. Яценко та багатьох інших. Отже, досвід роботи правоохоронних органів зарубіжних країн щодо протидії тероризму надасть можливість втілити в життя найбільш удачі напрацювання та перспективи практики щодо реалізації їх досвіду в Україні.

Метою статті є дослідження зарубіжного досвіду та практики його застосування правоохоронними органами при проведенні антитерористичних операцій, а також розроблення пропозицій і рекомендацій, що сприятимуть вдосконаленню діяльності правоохоронних органів України в зазначеній сфері.

Виклад основного матеріалу. Науковий аналіз основних складових протидії терористичній діяльності вимагає функціонально чітких, прийнятих міжнародними, правоохоронними та науковими співтовариствами визначень і критеріїв цього суспільно-небезпечного явища і формування на цій основі ефективних заходів щодо його попередження і припинення.

Багато зарубіжних країн світу з метою протидії терористичній діяльності створюють нормативно-правову базу антитерористичної спрямованості. Такий шлях протидії тероризму є ефективним, тому для підвищення рівня ефективності боротьби з тероризмом в Україні необхідно запровадити комплексне, систематизоване антитерористичне законодавство, яке б повністю відповідало сьогоденню та не суперечило міжнародно-правовим нормам.

Комплексні заходи, спрямовані на протидію тероризму та на проведення антитерористичних операцій, здійснюються окремими країнами в межах їхніх власних можливостей. Провідна роль громадського суспільства та недержавних організацій у запобіганні конфліктам і тероризму була неодноразово підкреслена в різноманітних міжнародних документах [2, с. 137].

Сьогодні визначено найперспективніші напрямки та забезпечено взаємодію України з відповідними антитерористичними організаціями та установами: Організацією Об'єднаних Націй, Європейський Союз, НАТО, Організацією з безпеки і співробітництва в Європі, Радою Європи, Організацією американських держав, Африканським Союзом, Асоціацією країн Південно-Східної Азії, Асоціацією регіонального співробітництва Південної Азії, Азіатсько-Тихоокеанським економічним співробітництвом та Шанхайською організацією співробітництва.

Україна, виконуючи взяті на себе зобов'язання, є учасником усіх міжнародних конвенцій і протоколів, які регулюють різноманітні аспекти у проведенні антитерористичних операцій. Зокрема, Верховною Радою України ратифіковано Європейську конвенцію про боротьбу з тероризмом, Міжнародну конвенцію про боротьбу з бомбовим тероризмом, Міжнародну конвенцію про боротьбу з фінансуванням тероризму, Конвенцію Ради Європи із запобігання тероризму та інші.

У сучасних умовах однією з головних сил, які протидіють злочинності, є правоохоронні органи (поліція). Ці

служби - не лише виконавчий орган у механізмі влади тої чи іншої держави, який відповідає за підтримання правопорядку згідно з вимогами чинних нормативних актів своєї країни, а ще й виступає як спеціалізовано-правова служба в суспільстві, яка виконує спеціальні цілі та завдання. У зарубіжних країнах функції щодо організації та проведення антитерористичних операцій покладається не тільки на правоохоронні органи, а й на спеціальні служби.

12 грудня 2016 року на засіданні Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй прийнято резолюцію № 2322 (одним з авторів є Україна), яка закликає держави до укріплення та розширення міждержавної взаємодії та взаємодопомоги у сфері боротьби з тероризмом, обміну інформацією щодо терористичних організацій, співробітництва між судовими та правоохоронними органами щодо розслідування злочинів, пов'язаних із тероризмом [3].

Прикладом тривалої співпраці з питань протидії тероризму є взаємодія Сполучених Штатів Америки з країнами Європейського Союзу (передусім Францією, Німеччиною та Великою Британією), яка розширюється з 2001 року, коли адміністрація Джорджа Буша-молодшого підписала ключову угоду з поліцейською службою ЄС (Європол) [4]. Угода надала можливість здійснювати обмін стратегічною та технічною інформацією з питань протидії тероризму, відмивання грошей, протиправної торгівлі наркотиками, ядерними, радіологічними речовинами та людьми. У 2002 році додаткова угода між Європолом та компетентними органами США дозволила обмінюватись персональними даними підозрюваних осіб, а також запровадила інститут офіцерів зв'язку. З того часу взаємодія Європейського Союзу та Сполучених Штатів Америки розширюється та охоплює також питання протидії фінансуванню тероризму, нелегальній міграції, іноземним бойовикам-терористам [5].

Крім того, цікавим є аспект щодо прийняття Державним департаментом Сполучених Штатів Америки рішення використовувати професійні знання співробітників у сфері антитерористичної боротьби й направляти їх на проходження спеціальної програми, розрахованої як на працівників правоохоронних органів, так і на пересічних громадян. Головною метою антитерористичної програми Державного департаменту США є сприяння в гарантіях безпеки громадянам країни, як у щоденному режимі (всередині держави), так і під час зарубіжних туристичних і ділових поїздок. Програма має не тільки інформаційно-навчальний характер, а й містить у собі елемент пропаганди, спрямованої на налагодження контактів з іноземними посадовими особами для досягнення єдиного розуміння загрози й бажання проведення спільної боротьби з тероризмом. За цією програмою пройшло навчання понад 20 тисяч співробітників із більш ніж 100 країн [1, с. 94].

Уряд Сполучених Штатів Америки в останні роки протипоставив терористам нову загальнодержавну «Програму винагород», спрямовану на заохочення інформаторів - осіб, які повідомляють про підготовку терактів. До цієї програми приєдналася транспортна та пасажирська авіація. Відповідно до цієї Програми, на інформаторів поширюється Державна програма захисту свідків [8].

Досвід Великобританії з протидії тероризму передбачає Стратегію Об'єднаного Королівства, яка має чотири напрями протидії: запобігання, переслідування,

захист та підготовка [5]. З метою досягнення стану антитерористичної безпеки у Великобританії прийнято контртерористичну стратегію, що має назву CONTEST [7]. Стратегія передбачає координацію з іншими державними органами на таких рівнях:

1) тісна співпраця та координація дій правоохоронних органів всередині країни;

2) підтримка діалогу з приватним сектором, громадськими організаціями та громадськістю взагалі;

3) міжнародна співпраця з найближчими союзниками та іншими державами та їх об'єднаннями.

Крім законодавчого закріплення антитерористичних заходів, Великобританія має спеціальні формування, до компетенції яких належить боротьба з тероризмом. Ці антитерористичні підрозділи входять до складу регулярних збройних сил. Серед них провідне місце посідає Британська спеціальна повітряна служба (Special Air Service, або SAS). До бойової підготовки співробітників входить: тренування з використанням зброї, прийомів рукопашного бою в ході тренувальних циклів. Усі заняття проводяться в умовах, максимально наближених до бойових [7].

Діяльність Федеральна Республіка Німеччина у протидії терористичній діяльності та проведенні антитерористичних операцій передбачає впровадження нової системи оцінки загроз «Радар», що призначена для посилення моніторингу за потенційними терористами та покращення взаємодії поліцейських служб і судових органів. Це спільна розробка університету Цюріха та Федерального відомства кримінальної поліції. Передбачається, що оцінка потенційних загроз здійснюється системою за шкалою: помірний, помітний (значний) та високий ризик. Також «Радар» допомагатиме правоохоронцям у виявленні осіб, які використовують фальшиві документи [6].

Аналогічні підходи щодо протидії терористичній діяльності та проведенні антитерористичних операцій було застосовано і в Польщі, а саме в червні 2016 року прийнято закон про антитерористичну діяльність, який, зокрема, передбачає надання спецслужбам додаткових повноважень для попередження та протидії терористичним загрозам: спрощення доступу спецслужб до баз даних, розширення повноважень щодо проведення обшуків та затримання протягом 24 годин (до цього дозволялось від 6 до 22 год.), видворення іноземців, які становлять загрозу національній безпеці, надання права припиняти масові заходи та публічні зібрання у разі підвищення рівня терористичної загрози тощо [10].

Одним з яскравих представників розвинутого антитерористичного законодавства щодо протидії тероризму та проведенні антитерористичних операцій є Італія. Так, відповідно до закону «Про боротьбу з тероризмом», істотно спрощені процедури прийняття рішень судовими органами щодо блокування рахунків недержавних організацій, підозрюваних у зв'язках із терористами та одержання санкцій на негласний слуховий контроль їх переговорів. Компетентним органам надано право на застосування без обмеження запиту систем аудіо- та відеоконтролю, встановлених на приватних і державних об'єктах. Одним із головних законів, пов'язаних із протидією злочинності та оперативного реагування у складних ситуаціях, відіграє Закон Італії «Про термінові заходи охорони демократичного порядку і громадської безпеки», який надає компетент-

ним органам право в деяких випадках отримувати по телефону у прокурора санкцію на проведення обшуку чи арешту [9, с. 15]. Правоохоронна система Італії має у своєму складі низку спеціальних підрозділів, до яких належить спеціальна штурмова група Корпусу Карабінерів (Gruppo Intervento GIs) та тактичний підрозділ (Nucleo Operativo Centrale di Sicurezza NOCS). Спеціальна штурмова група є спеціальним підрозділом, який здійснює проведення антитерористичних операцій, звільнення заручників, операції по звільненню літаків із полону, звільненню викрадених людей особливо небезпечними злочинцями. Міністерство внутрішніх справ Італії може доручити цьому спецпідрозділу проведення операції щодо звільнення заручників у літаках, кораблях, потягах, автобусах і в будівлях. Їх пріоритетним завданням є прикриття чи захист життєво важливих об'єктів від терористів і гарантія безпеки під час проведенні міжнародних зустрічей.

Іспанія є прикладом того, коли система національного законодавства не містить у собі спеціального закону, що регламентує боротьбу з тероризмом. Порядок діяльності правоохоронних органів країни та обмежування прав підозрюваних у тероризмі визначається кримінальним кодексом. Проте це суттєво не вплинуло на створення ефективної антитерористичної безпеки.

Основним антитерористичним підрозділом іспанських спецслужб є група спеціальних операцій (GEO, Grupo Especial para los Operaciones), яка сформована іспанським урядом як поліцейський антитерористичний підрозділ, у якому проходять службу висококваліфіковані спеціалісти спецслужб Іспанії. Спеціальний підрозділ GEO входить до складу Національної поліції Іспанії. Значний час підготовки GEO займає відпрацювання індивідуальних та групових тактичних дій у кризових ситуаціях (штурм будівлі, літака, морського судна, автомобіля), навчання мистецтву та застосування рукопашного бою. Досвід проведення спеціальних операцій свідчить, що оперативна обстановка часом змушує бійців штурмової групи здійснювати силове затримання терористів із застосуванням прийомів рукопашного бою. Однією з важливіших функцій GEO є охорона посольств Іспанії в умовах надзвичайного стану та в деяких випадках гарантії безпеки вищих посадових осіб [9, с. 17].

Значний досвід боротьби з тероризмом має Ізраїль. Держава протягом 50 років є об'єктом терористичних нападів. Проти терористів діють ізраїльська розвідувальна служба «Моссад», служба загальної безпеки «Шабак», підрозділи спеціального призначення поліції та збройних сил. Основною перевагою силових структур Ізраїлю вважається широка довіра до них населення, високий рівень професійної підготовки їх співробітників та розгалужена мережа інформаторів. Крім того, більшість ізраїльських громадян готові до екстрених ситуацій, а в разі необхідності до терориста в момент вчинення терористичного акту мають право застосувати зброю як силовики, так і охоронці приватних структур (при в цілому достатньо суворому законодавстві щодо застосування зброї). Поєднання зусиль органів державної влади і суспільства, а також окремих громадян у боротьбі з тероризмом є досить ефективним елементом системи протидії цьому небезпечному явищу.

Терористичні акти проти громадян цієї держави набули систематичного явища та спонукали уряд створити найбільш досконалу систему антитерористичного

Протидія злочинності: проблеми практики та науково-методичне забезпечення

захисту та активної протидії. Останнім часом пріоритетними напрямками держави в цій сфері стали: розвідка, оперативні можливості щодо контртероризму та захисту. Здійснення розвідки ґрунтується на людському факторі, певному досвіді цивільного населення щодо антитерористичних дій.

Початковий курс антитерористичної підготовки військовослужбовці проходять у підрозділі «707», він триває три тижні, які забезпечують захист від проявів тероризму і п'ять тижнів для штурмових підрозділів. Надалі військовослужбовці проходять курс підготовки відповідно до своєї специфіки на базі свого підрозділу (чотири та вісім тижнів). Загальний курс підготовки у військовослужбовців складає один рік вісім місяців, і тільки після завершення всього курсу підготовки вони залучаються до виконання реальних бойових дій.

У структурі служби безпеки Ізраїлю існує спецпідрозділ Генерального штабу Армії оборони Ізраїлю, що має назвою «Сайерет Маткаль», який був створений ще у 1957 році. Він характеризується високою мобільністю, вмінням ініціативно мислити в оперативній ситуації [9, с. 30]. Загін «Сайерет Маткаль» також відомий під назвою «262» або «269», являє собою роту і має у своєму складі управління, три бойових взводи і групу постачання. Усі військовослужбовці роти мають парашутний диплом або навіть свідоцтво парашутиста тактичної ланки, оволоділи однією або декількома військово-обліковими спеціальностями найрізноманітнішого профілю. Більш того, у складі роти є ще одна невелика бойова група, яка здійснює звільнення заручників і навіть здатна штурмувати об'єкти у відкритому морі. Військовослужбовці цієї бойової групи навчені техніці занурення з підводними дихальними апаратами [9, с. 31].

Крім того, ефективність боротьби з терором різко зросла завдяки широкому використанню «Шабак» (Загальна служба безпеки та контррозвідки Ізраїлю) унікальних технологій виявлення і ліквідації терористів. У ході допитів арештованих терористів співробітники ізраїльської держбезпеки використовують широкий спектр методів тиску, які дозволяють зламати навіть найбільш переконаних фанатиків і схилити їх до роботи на ізраїльські спецслужби. Зібрана за допомогою технічних засобів й агентури інформація про терористичну активність, про підготовку смертників, про склади зброї та вибухівки ретельно аналізується. За цими даними плануються антитерористичні операції, складаються і затверджуються на найвищому рівні списки терористів, які підлягають ліквідації. До списків заносяться ватажки бандитських формувань, наставники шахідів-самогубців - загалом, усі ті, чії руки в крові мирних ізраїльтян. Терорист, який підлягає ліквідації, відстежується (всі його переміщення, зв'язок, місця перебування - С. К.). Для цих цілей широко використовуються, поряд з даними агентури, і різноманітні унікальні технічні засоби.

Незважаючи на декларовану готовність держав дотримуватися вимог національного й міжнародного законодавства, практика показує, що в інтересах підвищення ефективності антитерористичної діяльності дозволяється уповноваженими органами і особами вжити заходи, які не завжди відповідають нормам права, зокрема:

– фізичне знищення лідерів терористичних організацій;

– використання спеціальних методів дізнання (тортур) щодо осіб, причетних до тероризму;

– застосування репресивних заходів щодо родичів терористів.

Так, фізичне знищення терористів практикується силовими структурами різних країн, у тому числі Ізраїлем та Сполученими Штатами Америки [5].

Крім того, ізраїльські спецслужби розробляють методи боротьби з потенційними терористами у соціальних мережах. Тому застосовуються спеціальні фільтри: за віком, релігійними переконаннями, соціально-економічними умовами, що дозволяють звузити коло потенційних підозрюваних. Система позначає повідомлення в соціальних мережах, які сигналізують про можливий теракт. Для обґрунтування необхідності таких дій з боку спеціальних служб Ізраїлю активно використовується роз'яснювальна робота за допомогою національних засобів масової інформації.

Отже, враховуючи актуальність та значення вирішення проблем ефективності боротьби з терористичною діяльністю в зарубіжних країнах, зазначимо, що кожна країна визначила за національним законодавством конкретну форму боротьби з тероризмом та організованою злочинністю із покладанням зазначених функцій на певний окремий поліцейський орган, а координацію всієї діяльності - на державні міжвідомчі органи, якими є, зокрема, комітети, комісії, агентства, центри, служби, ради, бюро, управління тощо. Об'єднуючими в цьому є обставини, які з різною інтенсивністю спонукали до прийняття владних рішень щодо створення подібних органів, у тому числі й координуючих.

Висновки. В результаті аналізу зарубіжного досвіду щодо протидії терористичній діяльності та проведенні антитерористичних операцій пріоритетними напрямками є:

1) удосконалення загальнодержавної системи боротьби з тероризмом, враховуючи сучасні терористичні загрози національній безпеці України;

2) створення єдиного, незалежного, відокремленого від правоохоронних органів, спеціалізованого структурного підрозділу, який безпосередньо підпорядковується вищому політичному керівництву держави, зміцнення його потенціалу та надання надзвичайних повноважень;

3) впровадження антитерористичної підготовки, яка передбачає взаємодію спеціальних підрозділів із цивільним населенням країни;

4) розроблення активних заходів із протидії використанню мережі Інтернет для проведення діяльності терористичного характеру; обмін інформацією про боротьбу з тероризмом й організованою злочинністю між спеціальними антитерористичними підрозділами зарубіжних країн;

5) здійснення боротьби з тероризмом не лише військовими діями та силовими операціями, а й проведенням освітніх заходів, що сприяють розвитку в людини необхідних для комфортного й безпечного життя компетенцій;

6) укладення міжнародних договорів про співробітництво у сфері боротьби з тероризмом;

7) налагодження постійного обміну досвідом із відповідними органами іноземних держав та міжнародними організаціями, які здійснюють боротьбу з тероризмом.

Література

1. Levi M. The Prevention Control of Organised Crime in Europe: The Emerging Global Paradigm? *International Keyissues in Crime Prevention and Criminal Justice: paper in celebration of 25 year of HEUNI*. Helsinki, 2006. pp. 92-108.
2. Ліпкан В.А. Боротьба з тероризмом: Монографія. К. : Знання України, 2002. 254 с.
3. Імплементация Угоди про асоціацію між Україною та ЄС: рекомендації на основі досвіду країн Східної Європи : наук. доповідь / за ред. акад. НАН України В.М. Гейця; чл.-кор. НАН України А.І. Даниленка, чл.-кор. НАН України, д-ра екон. наук Т.О. Осташко ; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». - К. : ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України», 2015. - 104 с. VIII. URL: <http://ief.org.ua/docs/sr/284.pdf> (дата звернення: 26.12.2019).
4. European Counter Terrorism Centre (ECTC) at Europol and counter terrorism related information sharing. URL: <http://www.statewatch.org/news/2015/nov/eu-council-europol-ECTC-14244-15.pdf> (дата звернення: 26.12.2019).
5. Pollack Joshua H., Wood Jason D. Enhancing Public Resilience to Mass-Casualty WMD Terrorism in the United States: Definitions, Challenges and Recommendations. Defense Threat Reduction Agency, Advanced Systems and Concepts Office. Report Number ASCO 2010042. Contract Number DTRA01-03-D-0017-0018. URL: <https://fas.org/irp/agency/dod/dtra/resilience.pdf>. (дата звернення: 26.12.2019).
6. Prevention, Preparedness and Consequence Management of Terrorism and other Security-related Risks programme (CIPS). URL: http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/fight_against_terrorism/l33262_en.htm. (дата звернення: 26.12.2019).
7. The United Kingdom's Strategy for Countering Terrorism June 2018/ CONTEST/ URL: https://publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/716907/140618_CCS207_CCS0218929798-1_CONTEST_3.0WEB.pdf (дата звернення: 26.12.2019).
8. U.S. Congress. U.S. Patriot Act of 2001. P.L. 107-56. Sec. 1016(e). The Library of Congress, 2001. P. 4.
9. Кудінов С.С. Міжнародний досвід протидії тероризму та його значення для України. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія «Юридичні науки»*. Херсон: ВД «Гельветика», 2019. Вип. № 1(69). Т. 30. С. 14-26.
10. Countering the Changing Threat of International Terrorism: Report of the National Commission on Terrorism. Pursuant to the Public Law? 105-th Congress. The Federation of American Scientists (FAS). URL: <https://fas.org/irp/threat/commission.html> (дата звернення: 24.12.2019).

Колесник С. П.,

здобувач кафедри тактико-спеціальної,
вогневої та фізичної підготовки

Одеського державного університету внутрішніх справ